

Het is te hopen, dat zij het op de Synode „halen” zal.

Dan zal voorzeker van dezen Bedezang in den kerkdienst een gretig gebruik worden gemaakt.

Korte metten maken Deputaten met den Morgen-zang.

Hun toelichting kan hierin worden samengevat: Dit lied is van Ghysen. Pas in 1773 in gebruik gekomen. Eerst sanctie verkregen in 1905 op de Synode te Utrecht. Voor huiselijk, niet voor kerkelijk gebruik bestemd. Men late het vervallen.

De huiselijke bestemming blijkt uit regels:

Daar 't lichaam, door den slaap verkwikt
Zich weder tot den arbeid schikt.

Dit kan men 's Zondags niet laten zingen, zoo oordeelen Deputaten.

En zij hebben gelijk.

Maar met een kleine wijziging in den laatste regel zou aan dat bezwaar tegemoet te komen zijn. Als men las: „Tot Uwen dienst zich needrig schikt” of iets in dien trant, zou de bedenking vervallen.

Ik zou het bejammeren, wanneer dit lied, dat toch in geordend kerkelijken weg in 1905 ons werd geschonken ons nu, na nog geen twintig jaren ons werd ontnomen.

Dit zou inderdaad verarming beteekenen.

Men neme het derde en vierde vers:

Dat wij ons ambt en plicht, o Heer!
Getrouw verrichten, tot Uw eer;
Dat Uw gunst ons werk bekroon;
Uw Geest ons leid' en in ons woon!

Zie op ons neder in gena,
Opdat ons werk voorspoedig ga;
En scheld ons alle misdaden kwijt,
O Heer! die vol ontferming zijt.

Behalve dat deze verzen ook op gewone rustdagen kunnen worden gezongen, leenen zij zich zoo uitmendend voor gelegenheden als de bevestiging van ambtsdrager, den nieuwjaarsmorgen, ook wel op den biddag voor het gewas.

Het vijfde en zevende couplet worden in zoover gespaard, dat zij in het voorstel van Deputaten worden overgebracht naar den Avondzang.

Maar waarom het zesde vers niet mee mag, wat dat heeft misdaan, wordt niet nader verklaard.

En toch is het zoo gepast:

Schenk Uwen zegen bij Uw Woord,
Het rijk des Satans word' verstoord;
Sterk leerna, sterk ons' overheid,
In 't werk, door U hun opgeleid.

De toon onzer formuliergebeden trilt daarin na. De Synode late ons met eenige wijziging den Morgen-zang behouden!

De Avondzang kon meer genade vinden in de oogen van Deputaten.

Wel werd ook die eerst geautoriseerd in 1905, maar hij is niet van Ghysen, doch mogelijk wel van Ambrosius afkomstig.

Ook was hij evenzeer als de Morgen-zang voor huiselijk gebruik bestemd.

Maar Deputaten drukken dit met opmerkelijke voorzichtigheid hier anders uit.

Hier heet het: „Blijkens den inhoud is hij gedeeltelijk ook alleen voor huiselijk gebruik bestemd; zie vers 2 en 3.”

Een handigheidje, dat Deputaten gaarne vergeven wordt.

Maar nu moeten vers 2 en 3 er uit gelicht.

Waarom eigenlijk?

Mag de gemeente in weekbeurten en ook op Zondagavonden niet zingen:

Toon ons Uw goedheid en Uw macht,
Door Uw bescherming dezen nacht;
Behoed ons tegen ramp en leed
En blijf tot onze hulp gereed?

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

LXXIII.

Uit de Revisie-artikelen veroorloven we ons de volgende citaten:

Bladz. 77 en 78.

Wie Gereformeerd is, is van den mensch af, en steunt op God alleen.

Zijn lijden en worstelen is zoomin voor een substantie of een letter van eenig confessioneel document, hoe gevierd en innerlijk waar ook, maar alleen en eeniglijk, om voor den hoogen God, dien Heilige en Eeuwige, te kunnen bestaan, en Diens onuitsprekkelijken naam te doen triomfeeren in heerlijkheid en glorie over alle naampjes en hoogheden van menschen, en dus van zijn eigen ik altoeroest.

Van letterzifterij of boekengewurm heeft een met hysop ontzondigd kind van God den diepten afkeer. Een afkeer dien hij dan slechts overwint, als hij in de consciëntie geperst werd, dat het tegenover anderer letterversnijding en boekenreconstructie op een ziften en pluizen gaan moet.

Maar van nature, neen, komt hij er waarlijk niet toe.

Naar zijn geestelijke natuur toch dorst hij naar gemeenschap met den levenden God, naar zalving met den Heiligen Geest, naar bedelingen van ge-

En wat te denken van de intasching van de twee verzen uit den Morgen-zang in den Avond-zang?

Waarom het oude Kerklied, dat we in den Avond-zang bezitten, niet intakt gelaten?

Waarom Ghysen en Ambrosius (?) door elkan-der gezongen?

Doet deze wijze van handelen niet te zeer denken aan de verstaander, die het eene kleedingsstuk met het andere repareert?

Zou het waarlijk niet het verkieslijkste zijn, indien men den Avondzang ongeschonden liet?

HEPP.

WIJSBEGEERTE.

In de school der wijsbegeerte.

XXIII.

„De nieuwe leer”.

Het zou mij niet verwonderen, wanneer sommige lezers na kennismaking met het voorgaand artikel een beetje teleurgesteld waren in hun verwachting omtrent den baanbreker der moderne wijsbegeerte.

Wij hadden gezegd: Descartes! — dat is nu een type van den ras-echten filosoof. Aan hem kun je zien wat een belangrijke gebeurtenis de wijsbegeerte is in het geestesleven van den mensch!

En daar zagen we dezen koning in het rijk der gedachten, niet in het purper van het trotsche weten, maar in het voderig hemd van den jammerlijken twijfel!

Kan men bewondering, of tenminste respect, hebben voor iemand, die, al is het maar een oogenblik, wantrouwt zijn eigen geloof in het bestaan van de wereld?

Het is begrijpelijk, dat men zegt (en men zei het mij ook: „Ik vind dien man heelmaal niet een denkheld, maar een waaghals, die noodeloos en roekeloos van den vasten weg af in een modderloot loopt”.

Ja, hier zit juist de knoop, en vóór we verder gaan, wil ik er even den vinger bij leggen.

Het komt er op aan, dat we elkaar op dit punt goed begripen.

Het verschil tusschen den mensch, die niet filosofeert, en den mensch, die het wel doet, bestaat hierin, dat voor den eersten alles vanzelf spreekt, en voor den laatsten aanvankelijk alles probleem is.

„Voor den niet filosofeerenden mensch”, zegt Wilhelm Jerusalem in zijn zeer klare „Einleitung in die Philosophie” (hoofdstuk over de „Erkenntniskritik”), „was van den aanbeginne af ontwijfelbaar, en is het grootendeels ook heden nog vaststaande, dat de dingen om hem heen hun existentie hebben onafhankelijk van hem, en dat ze precies en werkelijk zoo zijn als ze hem (door de zintuiglijke waarneming) verschijnen. Dit voorfilosofisch, en eigenlijk ook voorwetenschappelijk, standpunt, deze denkrichting, die voortdurend aan iedere peinzeling over de waarde en betrouwbaarheid van het denkgorgaan, en die bij de groote massa nog immer overheerschende is, noemt men het naïeve realisme. Realisme is het, omdat men, zolang men op deze trap van ontwikkeling staat, de wereld, die men waarneemt en zich voorstelt, beschouwt als zelfstandig bestaande (dus reëel zijnde), en naïef is dit realisme, omdat deze beschouwing niet de vrucht is van kritische overweging, maar als een vanzelfsprekende veronderstelling ten grondslag gelegd wordt aan al het denken en handelen. Men weet eenvoudig niet anders.”

Ja, laat ons, opdat de zaak goed duidelijk worde, nog even verder naar dezen geroutineerden schoolmeester luisteren.

„Het standpunt van het naïeve realisme kan, zodra het nadenken begint, niet meer gehandhaafd worden. Reeds de gewone, alledaagsche, zinsbedriegingen ondermijnen 't geloof in de onbepaalde deug-

nade, naar gaven, krachten, werkingen; en verre van op eigen gereformeerdeheid van ziel en zinnen te stoffen, is veeleer al zijn worstelen, of God Almachtig hem, weerbarstig en onvolgzaam als hij is, toch ondanks zichzelf niet alle drie jaren, maar elken dag en elk uur in de ziel in revisie onderwerpe en in de mieren reformeere.

Jezus is hem koning geworden; hij koning af! Dat is al zijn Confessie!

Zijn Confessie is één doorlopende biecht.

Eén belijden niet alleen van de diepte van eigen schuld en zonde, maar evenzeer van zijn volstrekte machteloosheid, om zelf weer het leven te maken, te vinden of ook maar aan te grijpen; en dus daartegen overstaande, van de hoogheid van Gods heilige Wezen, en de volstrekte almacht van die Liefde om wel heel te scheppen, tot ons te brengen en het ons te doen aannemen.

„Ik klein, niets, onder het niet weggezonden, en mijn God groot, alles, ja in alles groot onbegrijpelijk!” — ziedaar het kort begrip van elk Gereformeerd belijden.

Bladz. 79 en 80.

Komt ge op het eeuwige, op wat der ziele zaligheid raakt, op wat u het Brood zal zijn des levens, dan is een Gereformeerde zoo goed als vergeten, dat zijn kerk een confessie heeft, en drinkt hij maar altoos met volle teugen uit de zuivere wateren des Woords. En eerst als ge op kerkrechtelijk terrein komt en schiften wilt, wat wel en wat niet

dijheid van ons waarnemingsoordeel. De ervaring, dat een in het water staande stok niet werkelijk gebroken is, maar slechts gebroken schijnt, en dat de voorwerpen, die we in de verte zien, inderdaad grooter zijn, dan ze schijnen, laat niet lang op zich wachten. Aldra wordt het vertrouwen in de geloofwaardigheid onzer zintuigen geschokt en de wijsgeerige bezinning zoekt naar andere en meer zekere bronnen van kennis.”

De „hartskwastie” der filosofie is dus: hoe verhouden zich de twee factoren, waardoor onze wereldbeschouwing wordt opgesteld, de factor buiten ons (de objectieve), die in zekeren zin onafhankelijk en blijvend is, en de factor in ons (de subjectieve), die in ons menschelek waarnemen en denken bestaat?

Voor den naïeven realist geldt alleen de objectieve factor.

De filosofie (bepaaldelijk de kenkritiek) bemoeit zich hoofdzakelijk met den subjectieven factor.

Thans keeren we tot onzen reformatischen twijfel aan, Descartes, terug.

Wij weten nu, dat zijn twijfel geen ziekelijke ontkenning was, maar verstoring van onwijsgeerige naïviteit, dus: echte wijsbegeerte.

Wat Nietzsche eens van het lachen gezegd heeft, kan Descartes van het twijfelen zeggen: ik heb het „geheild”!

Ja, Descartes, met meer recht, want door een gelukkige vondst (hij spreekt zelf van een: inventum mirabile), een geniale intuïtie, maakt hij den, op zichzelf smartelijken, twijfel tot grondslag van zijn wijsgeerig systeem.

Descartes is de eerste groote slooper, maar ook de eerste groote stelselbouwer.

Al wat ik als werkelijkheid beschouwde, zoo redeneert hij, kan verbeelding zijn, en ik heb het recht, ja den plicht, aan die werkelijkheid te twijfelen, maar één ding kan geen verbeelding zijn, namelijk het feit zelf, dat ik twijfel.

Dit is het eerste rustpunt in mijn denkworsteling: ik twijfel, dat is: ik denk... ik denk, dus ben ik (cogito ergo sum).

Eigenlijk bedoelt Descartes met dit cogito (of cogitans — ik ben denkende) niet zoozeer de daad van het denken, maar het zelfbewustzijn, dat van dit denken de achtergrond en de voorwaarde is.

Nu ligt dus het fundament. De in het begin gestelde eisch voor de volstrekte wijsgeerige zekerheid was: het gedachte moet klaar en duidelijk zijn. Op dit ééne punt, het zelfbewustzijn, het weten van bestaan van het ik, is er klaarheid, dus zekerheid.

Van dit punt uit kan de weghaning naar het rijk der waarheid beginnen.

Bij nader onderzoek van het zelfbewustzijn, blijkt dat daarin zich bevindt een idee, die óók klaar en zeker is, die evenmin een product kan zijn van fantasie, namelijk de idee Gods, dat is de idee der volkomenheid.

De mensch zelf komt door nadenken tot den twijfel, dat is tot het inzicht van zijn onzekerheid, welke een gevolg is van zijn onvolkomenheid. De idee der volkomenheid kan nooit haar oorsprong hebben in iets, dat onvolkomen is. Het kleinere kan nooit oorzaak zijn van het grootere. Dus moet de idee Gods veroorzaakt zijn door een werkelijkheid buiten den mensch, en grooter dan de mensch, dat is God zelf. Dus: God moet bestaan!

Het: cogito, ergo sum, — eischt het: Deus cogitatur (God wordt gedacht), dus: God is!

Ja, het begrip der volkomenheid sluit zelf in zich het begrip der existentie, want tot de volkomenheid behoort het bestaan.

Deze gedachte is van alle gedachten de klaarste en duidelijkste en dus de meest waarachtige.

Als ik haar vasthoud en dóórdenk, wordt het mij nu ook duidelijk, waarom ik tot den twijfel en het

bij uw kerk hoort, eerst dan leest hij u voor uit zijn confesie.

De Formulieren van eenigheid zijn dus nooit voor de vrienden, maar alleen en uitsluitend voor de heele, halve en kwart vijanden.

Indien er niets dan vrienden waren, zou men God loven, zou men saam klagen en dan weer jubelen en niet alle macht des Woords de groote werken Gods verkondigen, maar aan het opstellen van een Belijdenis zou niemand denken.

Maar nu er vijanden buiten zijn die lasteren, en vijanden van binnen, die de levenswateren der kerk telkens onzuiver maken en vergifigen, nu moet de kerk wel tot den vijand van buiten opstaan en zeggen: „Wat gij mij toedicht is niet mijn belijden, maar wilt ge weten wat ik belijd, zie het hier!” en voorts tot den vijand van binnen er bijvoegen: „Zie toe, dat ge mijn schapen niet van den Sprinkader des levens Waters naar uw gebroken waterbakken toelooft, want dan zal ik de trouwe Herder zijn, die u als wolven in de lammerenacht, aan mijn Confessie openbaar!”

Vandaar dat zulk een Confessie alleen in den nood wordt geboren, en in haar kern nooit een theologisch opstel, maar een noodkreet der ziel en een kreet van verrukking over de grootheid van Gods ontfermingen is.

Men gaat daar niet zoo eens voor zitten; men benoemt daar geen Commissie voor, men pluisht dat niet uit.

inzicht mijn volkomenheid van een volk uit de eigen volk omdat de idee mij bewustzijn is dus de o

En verdr

Hoe staa

wereld buil

Door het

kelijkheid d

beproeving

Maar wat

zinnijke vo

zettelijk de

wil, zoodat

stellingen k

Kan God

zonder dat

en ons bes

Neen, w

bedriegelij

volkomenhe

Zoo blijft

stelling van

de werkelijk

Ik heb d

De dingen,

van mij

De onafh

cartes sul

staan van

oer-substant

ties: goe

gebredh

Den gees

menschen,

zag hij gee

de natuur

mechaniek,

oorzaken, w

moet zijn l

hare wetter

Zoo trok

rend het my

gonnen met

het verstan

men te verj

klaren.

Ja, ook e

zijn, daar

slechts het

zichten in

passies. Het

keerde doet

levensgeluk

het gezag

verstand.

Men ziet

onverwachte

de wereld d

die ze uit

mensch.

Zeker, he

deze „nieu

Er is ook

der naïvite

schrikking

dezer dram

blindheid.

stand niet

leidt zij no

rede, die ge

verstoord.

Descartes

Neen,

meerde

product

toe doot

Er is

van artik

toezendt,

is de le

wegzinke

worden

Zijn Gees

artikelen

zijn kerk

woord n

Bladz. 95

Wie m

de goede

meer is,

of op de

klacht te

behoort,

Niet o

lij de C

lij de S

En m

lijken ro

„Lieve

tegen uw

voor mij

citen”; v